

Bageriområdets kollektivavtalsförhandlingar – Upprepar sig historien årtionde efter årtionde?

När denna ledare skrivs i slutet av mars 2025 har SEL avvisat tre förlikningsförslag från ombudsmannens kontor. För närvarande pågår fyradagarsstrejker i de tre största bagerierna. Förra veckan gick de största bryggeri- och läskedrycksföretagen ut i fem dagars strejk. Orsaken till strejkerna uppges vara den arbetstidsflexibilitet som arbetsgivarna inom bagerisektorn eftersträvar och som arbetstagarna befarar kan sprida sig till andra livsmedelssektorer*.

Bageribranschen har upplevt strejkvårar 1976, 1994, 2010 och nu våren 2025, med ett intervall på 15-18 år mellan strejkerna. Jag bevittnade personligen händelserna 1994 på nära håll och även 2010, då Finlands bagarförbund utlyste den hittills enda arbetsgivarledda sympatilockout i Finland till stöd för ETL:s strejkåtgärder mot hela livsmedelssektorn. Lockouten fick dock ett hastigt slut när köttföretagens nerver gav vika.

Återigen kontrollerar SEL /fackföreningsrörelsen mediaspelet och får fram sitt budskap på det sätt som de vill. Hur saker och ting verkligen är verkar inte ha någon betydelse. Allmänheten får uppfattningen att arbetsgivarparten vill ha fruktansvärda arbetstidsförkortningar som skulle få arbetstagarna att lida. Vad som helt ignoreras är det faktum att kollektivavtalet inom bagerisektorn är känt som det stelaste kollektivavtalet i världen, där det inte ens finns ett litet erkännande av arbetstidsflexibilitet. Bageribranschen är även den enda branschen i Finland som betalar ut en nattarbetsbonus på 100 procent för arbete som utförs mellan kl. 21.00 och 06.00. I medlarnas förlikningsförslag, som SEL avvisade, skulle detta till-

Samma mönster har upprepats årtionde efter årtionde i kollektivavtalsförhandlingar inom livsmedelssektorn, i strävan efter arbetstidsflexibilitet under strejkvårarna. Arbetsgivarna kräver flexibilitet, SEL går ut i strejk, strejken varar i några veckor, arbetsgivarparten ger slutligen efter och säger att det trots allt inte är rätt tid att försöka uppnå flexibilitet. Efter strejken betonar arbetsgivarförvaltningens ledning, som har upplevt strejken, vikten av "arbetsfred och goda förhandlingsrelationer" med SEL. Under åren mellan strejkerna görs fruktlösa försök att få till stånd reformer "i god anda" genom olika arbetstidsexperiment (som 2003 och 2007) eller genom TAM-arbetsgrupper mellan förbunden (som 2016). När de företagsledare som har upplevt ersätts tar en ny generation chefer över, som tror att det nu är dags för förändring och att flexibilitet äntligen behövs. Och så börjar det om igen...

Framtiden får utvisa om historien kommer att upprepa sig denna vår som den gjorde 1994 och 2010. Det skulle mycket väl kunna hända. SEL riktar medvetet in sig på de stora bryggeri- och köttföretagen med sina strejker, trots att det endast handlar om bageriernas kollektivavtal. Det säger sig självt, med tanke på den mänskliga naturen att företag i andra branscher inte vill strejka på grund av bageribranschen. Därför är det mycket möjligt att också de övriga livsmedelsbranscherna börjar idka påtryckningar på bageribranschen att ännu en gång ge upp den eftersträlvade arbetstidsflexibiliteten. Ifall det går så här och bageribranschens målsättningar inte förverkligas blir också den här kollektivavtalsrundans största betalare till slut företagen inom bageribranschen. Därför kan vi snart ha en situation framför oss där de små och medelstora bageriföretag som är medlemmar i ETL måste besluta hur de skall reagera i den uppkomna situationen. Om t.ex. några av de medelstora företagen som är medlemmar i ETL skulle säga upp sitt medlemskap skulle kollektivavtalet för bageriarbetsstagare inte på något sätt längre kunna anses som ett allmänbindande kollektivavtal. Efter det skulle världens styvaste normalbindande kollektivavtal endast följas av de företag som lämnar kvar som medlemmar i ETL. Att det här skulle förverkligas finns inte på min önskelista, men det kan vara det enda alternativet att i denna årtionde efter årtionde pågående teater få in någon typ av en ny växel. **

Mika Värynen

För SEL verkar det dock vara en hederssak att

kollektivavtalet för bageribranschen är mycket mer

orubbligt än andra kollektivavtal inom livsmedelssektorn

och därmed dyrare för arbetsgivarna.

lägg ha förblivit oförändrat. Och för skiftesarbete skulle det ha fortsatt att betalas mellan 22.00 och 06.00, eftersom företagen har betalat det i årtionden enligt den diffusa lagen om bageriarbete, som upphävdes den 1 mars 2025.

Inom bageri- och konditoribranschen varierar arbetskraftskostnadernas andel av omsättningen mellan 25 % och 60 % beroende på typ av verksamhet (industriell/hantverks) och antal anställda. Inom exempelvis industriella bryggerier och köttföretag utgör arbetskraftskostnaderna cirka 10% av omsättningen. Trots detta tar SEL för givet att löneökningarna inom bageri-, bryggeri-, kött- och mejerisektorerna alltid är desamma. För SEL verkar det dock vara en hederssak att kollektivavtalet för bageribranschen är mycket mer orubbligt än andra kollektivavtal inom livsmedelssektorn och därmed dyrare för arbetsgivarna. I årtionden har bagerisektorn bara kunnat drömma om en sex veckors standardiserings utjämningsperiod som inom bryggerisektorn, för att inte tala om ett nattarbetstillägg på 30 procent. Bagerisektorn strävar inte ens efter det sistnämnda.

*Yle-nyhet 24.3.2025: "Bryggeriarbetarna fruktar ett dåligt öde om tre år - därför strejkar de redan nu" <https://yle.fi/a/74-20151495>

**Till den här delen hänvisar jag också till ledaren i Leipuri tidningen nr. 7/2024 "Upphävandet av arbetstidslagen och också lite om allmänbindandet" och det jag konstaterar i slutet <https://1582922.167.directo.fi/@Bin/846e935c926c48e22a8073882166ed00/1743431417/application/pdf/1138827/Paakirjoitus-7-2024.pdf>